

סוגיות תפילה - 6 / תפילה בציבור - המשך

1. עין אי"ה ברכות א' (עמ' 132)

תניא אמר ר' יהודה: כך היה מנהגו של ר' עקיבא, כשהיה מתפלל עם הציבור - היה מקצר ועולה, מפני טורח ציבור, וכשהיה מתפלל בינו לבין עצמו, אדם מניחו בזוית זו ומוצאו בזוית אחרת, וכל כך למה? מפני כריעות והשתחויות. הכוונה הפרטית היא ודאי מדברים המעכבים את התפילה, דהיינו כוונת פירוש המלות והעניינים. אמנם הכוונה לשמים, שהיא יתרון, כי כוונה לשמים כללית כבר נמצאת גם כן בכוונה הפרטית בעצם העניינים, אבל להגדיל כח הכוונה הכללית הוא נחוץ ביותר רק כשהאדם מתייחד בשלימותו לעצמו, אבל בהיותו כלול עם הציבור - ראוי לו שישתף דעותיו לפי ערך הציבור. ובאשר אי אפשר לכלל הציבור להשיג עומק הציורים של איש אלקים קדוש כר' עקיבא, על כן היה מקצר ועולה, והסתפק בהכוונה הפרטית כמעט. ובאמת השיתוף עם הציבור בעצמו הוא דבר רם ונעלה עד מאד, שמכריע את שלימותו הגדולה הפרטית של היחיד. והנה מצד כוונת המלות, אינה ניכרת התעלות האדם במעלת שלימותו מכל תפילה, אע"פ שבהכרח האדם מתקרב אל השלימות מכל דבר טוב אפילו הקטן שבהם, וקל וחומר מכל תפילה שהיא עומדת ברומו של עולם. אבל זו ההתעלות, דומה היא להתעלות הגידול ותוספת הכח בימי העליה, שמתכנסת מכל פעולה מועילה לגדל ולחזק את הגוף ואינה ניכרת. אבל הכוונה הכוללת, שבה נמצאו הררי עד של חכמת לב והשגות גדולות וקדושות, בה יוכל האדם להתעלות באופן מורגש מאד. ומובן שההתעלות שהיא מוסיפה ליתן לאדם הכרה יותר גדולה, מגדולתו של אדון כל המעשים יתברך שמו, כל מה שתוסיף ידיעת האדם יוסיף הכנעה לפני רוממותו. על כן, כשהוא מתפלל בינו לבין עצמו, אז היה צריך להתחקות לערך שלימותו הפרטי, אז היה ממלא נפשו דעת לפי עוצם הכרתו, והיה מתעלה ממעלה למעלה, ועל זה היה יוצא אל הפועל גם כן במצב גופו שלא היה אפשר לו העמידה במקום אחד. **וכל כך למה? מפני כריעות והשתחויות,** המורות על יתרון הכרה ברוממות השם יתעלה, שהיתה מתוספת בו בכל עת בעסקו בתפילתו הפרטית. ועל כל רוממות השגתו הפרטית, גדול הוא ערך השיתוף עם הציבור, עד שכדאי להיות מקצר ועולה מפני טורח ציבור.

2. עולת ראי"ה (א', עמ' ש"ז)

גדר פרצות ישראל הוא יגדור את הפרצה הזאת מעלינו וכו'.

לגדור פרצות השלימות, הנחסרת מתוך תגבורת הרע - אפשר במידת הדין, על ידי מוסר של עונשים, ואפשר על ידי רחמים רבים, של סיוע גדול להיטיב את הלב ולטהר את הנפש. על כן יבקש הנגוע בשכבט אלוק, שלא יוסיף עוד לדאבה, ופרצותינו יגדור השי"ת ברחמים, לטהר לבבנו אליו, לעובדו באהבה, מהכרה אמיתית אל הטוב והשלימות. אמנם כל אדם הוא מעורב עם הכלל, ובהיותו אצלו איזה חסרון בענייניו או במצבו, החומרי או הרוחני, לבד מה שהוא נוגע לו לעצמו, מוכרח להסתעף מזה גם כן חסרון כללי. וכן שלמות האדם היא, שגם בעת צר לו לא ישכח את חיי הכלל, ויצטער גם כן על החסרון הכללי המגיע מחסרונו הפרטי, וישפוך שיח גם כן לתיקון הכללי, ע"י תיקונו הפרטי, ויהיה זה יקר וחשוב בעיניו כתקנת עצמו. כי באמת כל אדם ביחשו אל הכלל הוא יותר חזק המציאות מאשר ביחשו רק לענייניו הפרטי לבדו. על כן, בבקשו על גדרת פרצותיו - ישתף נפשו בהדי ציבורא, לזכור גדרת פרצות כלל עם ד', בית ישראל כולו, ואז בהמשכו עם הציבור בכל פינותיו בקדושת הכלל להנהגה מעולה, של מצב מוסרי נעלה, שלא יהיה צריך עמה שפטים, שנכוננו רק ללצים ולכסילים, המתהלכים לרוח תאוותם הנפרדת, ובכח הרבים הגדול מאד - ראוי הוא ביותר לרחמים.

3. מסילת ישרים (פרק י"ט)

אמנם ודאי שמי שמתכוין בעבודתו לטהר נפשו לפני בוראו, למען תזכה לשבת את פניו בכלל הישרים והחסידיים, לחזות בנועם ה' לבקר בהיכלו, ולקבל הגמול אשר בעוה"ב לא נוכל לומר שתהיה כונה זו רעה, אכן לא נוכל לומר גם כן שתהיה היותר טובה, כי עד שהאדם מתכוין לטובת עצמו, סוף סוף עבודתו לצורך עצמו. אך הכוונה האמתית המצויה בחסידיים אשר טרחו והשתדלו להשיגה, הוא שיהיה האדם עובד רק למען אשר כבודו של האדון ב"ה יגדל

וירבה, וזה יהיה אחר שהתגבר באהבה אליו יתברך, ויהיה חומד ומתאוה אל הגדלת כבודו, ומצטער על כל שימעט ממנו, כי אז יעבוד עבודתו לתכלית זה, שלפחות מצדו יהיה כבודו יתברך מתגדל ויתאוה כל שאר בני האדם יהיו כמו כן, ויצטער ויתאנח על מה שממעטים שאר בני האדם, וכל שכן על מה שממעט הוא עצמו בשוגג או באונס או בחולשת הטבע, אשר קשה לו לישמר מן החטאים בכל עת, כעניין הכתוב (קהלת ז'): כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא.

ודבר זה ביארוהו בתנא ד"א ז"ל אמרו: כל חכם מישראל שיש בו דברי תורה לאמתו, ומתאנח על כבודו של הקב"ה כו', כל ימיו, ומתאוה ומיצר לכבוד ירושלים ולכבוד בית המקדש ולישועה שתצמח בקרוב ולכינוס גליות, זוכה לרוח הקודש בדבריו וכו', נמצאת למד שזאת היא הכוונה המעולה שהיא רחוקה לגמרי מכל הנאת עצמו, ואינה אלא לכבודו של מקום ולקידוש שמו יתברך המתקדש בבריותיו בשעה שעושים רצונו, ועל זה אמרו (זהר כי תצא): איזהו חסיד המתחסד עם קונו.

נמצאת למד שב' דברים יש בענין זה, אחד הכונה בכל מצוה ועבודה שתהיה לעילוי כבודו של מקום במה שבריותיו עושים נחת רוח לפניו, ועוד הצער והבקשה על עילוי כבודו של ישראל ושלותן. ואמנם עוד עיקר שני יש בכונת החסידות, והוא טובת הדור, שהנה ראוי לכל חסיד שיתכוין במעשיו לטובת דורו כולו, לזכות אותם ולהגן עליהם. והוא ענין הכתוב (ישעיה ג'): "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו", שכל הדור אוכל מפירותיו, וכן אמרו חז"ל (ב"ב ט"ו): היש בה עץ אם יש מי שמגין על דורו כעץ, ותראה שזהו רצונו של מקום שיהיו חסידי ישראל מזכים ומכפרים על כל שאר המדריגות שבהם, והוא מה שאמרו ז"ל בלולב ומיניו (ויקרא רבה): יבואו אלה ויכפרו על אלה שאין הקב"ה חפץ באבדן הרשעים, אלא מצוה מוטלת על החסידים להשתדל לזכותם ולכפר עליהם, וזה צריך שיעשה בכונת עבודתו, וגם בתפלתו בפועל דהיינו שיתפלל על דורו לכפר על מי שצריך כפרה ולהשיב בתשובה מי שצריך לה, וללמד סניגוריא על הדור כולו.

וכבר אז"ל (יומא ע"ז): על הפסוק "ואני באתי בדבריך" שלא חזר גבריא ונכנס לפניו מן הפרגוד אלא כשלימד סניגוריא על ישראל, וגדעון נאמר לו (שופטים ו'): "לך בכוחך זה", לפי שלמד סניגוריא על ישראל, כי אין הקב"ה אוהב אלא למי שאוהב את ישראל וכל מה שאדם מגדיל אהבתו לישראל, גם הקב"ה מגדיל עליו, ואלה הם הרועים האמתים של ישראל שהקב"ה חפץ בהם הרבה, שמוסרים עצמם על צאנו, ודורשים ומשתדלים על שלומם וטובתם בכל הדרכים, ועומדים תמיד בפרץ להתפלל עליהם ולבטל הגזירות הקשות ולפתוח עליהם שערי הברכה, הא למה זה דומה לאב שאינו אוהב שום אדם יותר ממי שהוא רואה שאוהב את בניו אהבה נאמנת והוא דבר שהטבע יעיד עליו, והוא ענין כהן גדול שאמרו עליו (מכות י"א): שהיה להם לבקש רחמים על דורם ולא בקשו. וכן אמרו (שם): ההוא גברא דאכליה אריא ברחוק תלת פרסי דר' יהושע בן לוי ולא אשתעי אליהו בהדיה, הרי לך החובה המוטלת על החסידים לבקש ולהשתדל על בני דורם

4. מוסר אביך – הקדמה ג'

כל זמן שלא ילמד לעצמו שתתברר לו מעלת נשמת האדם ומעלת ישראל ומעלת הארץ הקדושה וההשתוקקות הראויה לכל איש ישראל לבניין המקדש וגדולת ישראל והתרוממותם בעולם, כמעט שאי אפשר לטעום טעם עבודה. שהרי כיון שחז"ל אמרו על פסוק "ולעבדו בכל לבבכם": "עבודה בלב זו תפלה", אם כן התפילה היא בחינת העבודה ואינו ראוי לעבודה כ"א כשיהיה במצב דעת יראת ד' כ"כ עד שיהיו עניני התפלה קרובים אל לבבו. ואם לא ידע מעלת נפשו- איך יתפלל ברצון שלם והרגשת חיסרון שיחנהו השי"ת דעה בינה והשכל, כיון שאינו מכיר, אחרי שיש לו עושר וכבוד וכל טוב, מה חסר לו אם ח"ו לא ישכיל ויבין, אם כן צריך ללמוד ולהעמיק עד שיצויר לו בבירור וידיעה שלמה גודל חסרונו לדעה בינה והשכל יצמא לזה ויתפלל באהבה מקירות לב שיחנהו השי"ת בזה, וד' הטוב לא ימנע טובו להולכים בתמים. ואם לא ידע מעלת ישראל- איך יתפלל בלב שלם על גאולתם. שוודאי אין הכוונה הרצויה בתפלת ברכת גואל ישראל רק על מכאובי נפשו שמרגיש מצד עצמו מעול הגלות, כי ענין הברכה מעיד שהרצון בה מצד מעלת ישראל וקדושתם. ואם לא ישכיל מעלת הארץ הקדושה וסגולתה וקדושתה איך יתפלל על בניו ירושלים, והתפילה היא דווקא מקירות הלב כשמרגיש שהוא חסר בדבר.